

ارائه مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه

آزاد اسلامی استان مازندران

وحید حقیقت دوستی سیار^۱، محمد صالحی^۲ و وحید فلاح^۳

چکیده

هدف کلی این پژوهش، ارائه مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران بود. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری آن را کلیه رؤسای دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها، معاونین و مدیران گروه‌های تخصصی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران به تعداد ۳۰۷ نفر تشکیل می‌دادند که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۱۷۲ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق ساخته با ۹۵ سؤال و ۲ بعد «ساختاری و زمینه‌ای» و ۸ مؤلفه «فرهنگ، منابع انسانی، زیرساخت‌ها، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، اهداف، خدمات و حمایت‌ها و برون داده‌ها» استفاده شد. روایی صوری و محتوایی ابزار به تأیید متخصصان رسید و پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد. نتایج نشان داد که؛ بین عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی با ابعاد ساختاری و زمینه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ و بعد ساختاری با بار عاملی ۰/۸۹ بیشترین تأثیر را دارد. همچنین مدل ارائه‌شده دارای برازش مناسب می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: مراکز رشد، توسعه کارآفرینی، دانشگاه

^۱ دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، ساری، ایران

^۲ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، ساری، ایران، نویسنده مسئول dsalehi@iausari.ac.ir

^۳ استادیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، ساری، ایران

مقدمه

یکی از معضلات فعلی جامعه امروز ما، عدم ارتباط منطقی و کارآمد میان مراکز آموزشی موجود کشور و بازار کار است، به طوری که افراد جامعه بعد از طی دوره‌های آموزشی در دانشگاه‌ها زمانی که وارد بازار کار می‌شوند عملاً با مشکل مواجه شده و قادر نیستند به درستی از مهارت‌ها، آموزش‌ها و اندوخته‌های خود در جهت کسب شغل و ارتقاء شغلی بهره ببرند. در همین راستا افزایش تعداد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی یک عامل مهم برای توجه هر چه بیشتر به کارآفرینی است. در ایران اهمیت وجود مراکز رشد و توسعه کارآفرینی دانشگاه بسیار کم‌رنگ دیده می‌شود، در صورتی که در توسعه پایدار عامل پیشرفت فن‌آوری از طریق انتقال فن‌آوری از دانشگاه به صنعت یک اصل مهم است.

نقش اساسی دانشگاه‌ها در تربیت نیروی کار متخصص موجب شده است که در کشورهای مختلف به‌ویژه کشورهای توسعه‌یافته، به تغییر و تحولات اساسی پردازند. در ابتدا دانشگاه‌ها آموزش محور بودند که آن‌ها را دانشگاه‌های نسل اول می‌نامند. هدف این دانشگاه‌ها، آموزش و تربیت نیروی انسانی متخصص بود. در اواخر قرن ۱۹ دانشگاه‌های پژوهش محور به‌عنوان دانشگاه‌های نسل دوم معرفی شدند و نقش اصلی این دانشگاه‌ها در پژوهش و تولید علم پررنگ‌تر بود. سپس انقلاب آکادمیک در نیمه دوم قرن بیستم پس از جنگ جهانی دوم اتفاق افتاد که طی آن دانشگاه‌های کارآفرین به‌عنوان نسل سوم با هدف تربیت نیروی انسانی کارآفرین و ارتباط با صنعت پا به عرصه ظهور گذاشتند. یکی از الزامات دستیابی به توسعه علمی و فن‌آوری، ایجاد درک صحیح و مشترک از ضرورت و اهمیت دانش، فناوری و نوآوری در جامعه از طریق بسیج ملی منابع و امکانات و ایجاد نظام جامع علم و فناوری مبتنی بر دانش و فناوری و مراکز حمایت‌کننده از آنان خواهد بود. طی دهه‌های اخیر ظهور پدیده پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری در بسیاری از کشورها توانسته است تأثیرات شگرفی در دستیابی به توسعه دانش‌محور و همچنین تقویت تعاملات دولت، دانشگاه و صنعت و در نتیجه توسعه کارآفرینی بر جای گذارد (محسنی و شفیع‌زاده، ۱۳۹۳). برانستین و ریلن^۱ (۲۰۱۴) معتقدند که دانشگاه کارآفرین شامل کلیه رفتارهای کارآفرینانه دانشگاهیان مانند ایجاد شرکت‌های جدید در دانشگاه، ایجاد مراکزی برای پژوهش‌های مشترک با صنعت، تمهیداتی برای حفظ دارایی‌های فکری و واگذاری حق امتیاز نتایج پژوهش‌های انجام شده در دانشگاه می‌باشد (برانستین و ریلن، ۲۰۱۴).

یکی از مکانیسم‌هایی که برای بیش از دو دهه به منظور پرورش سازمان‌های کوچک و کمک به رشد کارآفرینی در کشورهای توسعه‌یافته و اخیراً در حال توسعه به کار گرفته شده، پیاده‌سازی مراکز رشد است (استال و همکاران، ۲۰۱۶). این مراکز از رهگذر تأمین فضای استقرار، تسهیلات و خدمات حمایتی، در جهت کیفی سازی کسب و کار شرکت‌های نوپا و در نتیجه موفقیت شرکت‌های مزبور، برنامه‌ریزی و اقدام می‌نمایند (عزتی‌راد و همکاران، ۱۳۹۶).

انتظاری (۱۳۹۷)، در پژوهشی با عنوان «زیست بوم کارآفرینی نوآورانه: الگوی عمومی و پیام‌هایی برای ایران» نشان داد که؛ اقتصاد آزاد و محیط سیاسی کارا و اثربخش مؤلفه‌های کلیدی زیست بوم کارآفرینی نوآورانه هستند و دیگر مؤلفه‌ها بر اساس آن‌ها شکل می‌گیرند، توسعه می‌یابند و اثرگذار می‌شوند؛ باقری و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «کشف و اولویت‌بندی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر ساختار دانشگاه کارآفرین: پیشنهادی برای موفقیت در وظایف نسل سوم دانشگاه‌ها» نشان دادند که؛ ابعاد مؤثر بر ساختار دانشگاه کارآفرین به ترتیب عبارتند از: ترکیب، استقلال، حرفه‌ای‌گرایی، پیچیدگی، تمرکز و رسمیت؛ ایمانی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «شناسایی و اولویت‌بندی خط‌مشی‌های توسعه کارآفرینی بخش تعاون» نشان دادند که؛ خط‌مشی‌های حوزه بسترسازی، حوزه هدایت و عملیاتی و حوزه تثبیت و نهادینه‌سازی به ترتیب در رتبه‌های اول تا سوم می‌باشند؛ داوری و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «عوامل اکوسیستم کارآفرینی ایران بر اساس مدل آیزنبرگ» نشان دادند که؛ مجموعه‌ای از عوامل که کارایی یک اکوسیستم کارآفرینی را تحت تأثیر قرار می‌دهند به ترتیب حمایت‌ها، سرمایه انسانی، بازارها، فرهنگ، سیاست و تأمین مالی می‌باشند؛ اسفندیاری و نائیچی (۱۳۹۶)، در پژوهشی با عنوان «تأثیر گرایش کارآفرینانه و گرایش بازار بر موفقیت توسعه محصول جدید در شرکت‌های دانش بنیان، نقش میانجی کنترل‌های داخلی» نشان دادند که؛ گرایش به بازار و گرایش به کارآفرینی دو ارتباط کاملاً غیر همسو با میزان بهبود فعالیت‌های توسعه محصول جدید دارند. همچنین بهبود توسعه محصول جدید به صورت مثبت تحت تأثیر کنترل‌های شخصی و به صورت منفی تحت تأثیر کنترل‌های خروجی قرار دارد و رمضانپور نرگسی و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان «عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه کارآفرینی فناورانه در شرکت‌های دانش بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری در ایران» نشان دادند که؛ عناصری نظیر دولت، دانشگاه، سرمایه، زیرساخت، بازار، مشتریان، مشاوران و کارآفرینان فناور مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی فناورانه محسوب می‌شوند.

لینتون و کلینتون^۱ (۲۰۱۹)، در پژوهشی با عنوان «آموزش کارآفرینی دانشگاهی: رویکرد یادگیری به طراحی تفکر حل مسئله» نشان دادند که؛ این روش بیشتر در فرآیند کارآفرینی متمرکز است و نقش مهارت‌ها و ذهنیت را برجسته می‌کند. همچنین استدلال می‌شود که کارآفرینی یک روند خطی نیست بنابراین خلاقیت دارای ساختار متمرکز نبوده و یک فرایند بدون ساختار است؛ آگوو و آنوگبازی^۲ (۲۰۱۸)، در پژوهشی با عنوان «اثرات محیط‌های بازاریابی بین‌المللی بر توسعه کارآفرینی» نشان دادند که؛ عوامل محیطی و دیگر عوامل انسانی تأثیر قابل توجهی بر معاملات تجاری دارند. علاوه بر این، سیستم‌های سیاسی و مقررات دولتی در ارتباطات تجاری با موفقیت‌های کارآفرینی در حوزه‌های بین‌المللی بسیار مؤثر است؛ استال و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان «نقش مراکز رشد در تحریک و توسعه کارآفرینی دانشگاهی» نشان دادند که؛ گرچه اولویت مراکز رشد برای پروژه‌هایی است که به‌صورت بالقوه در تعامل با دانشگاه هستند، اما درخصوص شرکت‌های ایجادشده از نتایج تحقیقات علمی هیچ اولییتی وجود ندارد. همچنین تلاش‌های کمی برای جذب مخاطبان علمی و فارغ‌التحصیلان وجود دارد که منجر به عدم استفاده از این کانال مهم برای انتقال نتایج و کاربردی نمودن تحقیقات می‌شود و حارثی^۳ (۲۰۱۵)، در پژوهشی با عنوان «دانشگاه کارآفرین و محیط کارآفرینانه در موسسه تحقیقات و نوآوری منچستر» نشان داد که؛ عواملی از جمله مدیریت، ساختار، فرهنگ و مأموریت سازمانی به‌عنوان ابعاد مورد نظر برای دانشگاه کارآفرین معرفی می‌شوند. با توجه به اینکه سیاست‌های اخیر دولت، مراکز رشد را به‌عنوان راهبردی برای مواجهه با مسئله اشتغال مطرح کرده است با این وجود در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران، تاکنون تلاشی منسجم، علمی و جامع برای احداث مراکز رشد اثربخش و تأثیرگذار که منجر به توسعه کارآفرینی در دانشگاه شود صورت نگرفته است؛ بنابراین سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که: مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چگونه است؟

۱ - Linton & Klinton

۲ - Agwu & Onwuegbuzie

۳ - Hahthy

ارائه مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران ۴۵

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری آن را کلیه رؤسای دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها، معاونین و مدیران گروه‌های تخصصی دانشگاه‌های آزاد اسلامی استان مازندران به تعداد ۳۰۷ نفر تشکیل می‌دهند که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۱۷۲ نفر با روش نمونه‌گیری «تصادفی طبقه‌ای» براساس واحدهای دانشگاه به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱- تعداد جامعه و نمونه آماری به تفکیک واحدها

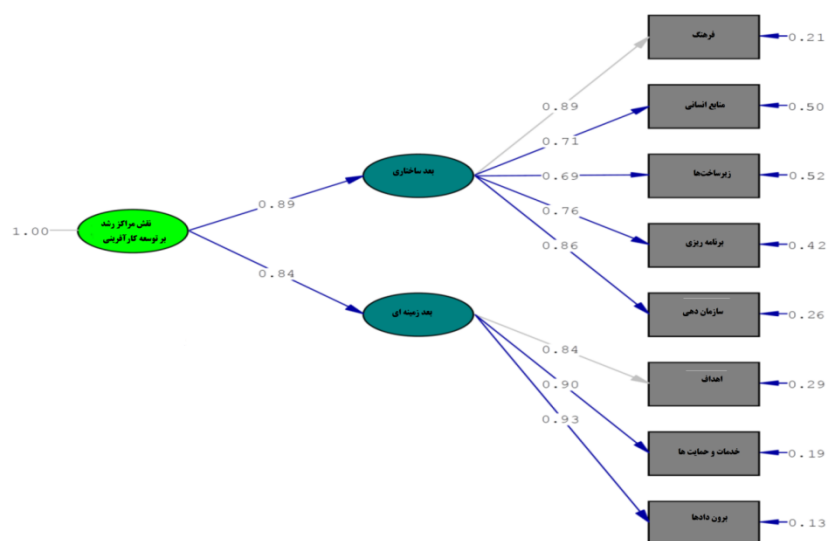
ردیف	نام واحدها	فراوانی جامعه	فراوانی نمونه
۱	امل	۳۸	۲۱
۲	بابل	۲۵	۱۴
۳	بهشهر	۹	۵
۴	تنکابن	۳۰	۱۷
۵	جویبار	۱۴	۸
۶	چالوس	۳۳	۱۸
۷	رامسر	۱۲	۷
۸	ساری	۵۱	۲۹
۹	سوادکوه	۸	۴
۱۰	قائم‌شهر	۴۲	۲۴
۱۱	محمودآباد	۴	۲
۱۲	نور	۲۱	۱۲
۱۳	نوشهر	۹	۵
۱۴	نکا	۱۱	۶
	مجموع	۳۰۷	۱۷۲

جهت جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق ساخته با ۹۵ سؤال و ۲ بعد «ساختاری و زمینه‌ای» و ۸ مؤلفه «فرهنگ، منابع انسانی، زیرساخت‌ها، برنامه‌ریزی، سازمان‌دهی، اهداف، خدمات و حمایت‌ها و برون داده‌ها» استفاده شده است. روایی صوری و محتوایی ابزار به تأیید متخصصان رسید و پایایی آن نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه شد؛ که از لحاظ آماری معنادار و مورد تأیید می‌باشند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS_{۲۰} و LISREL_{۸.۵} استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

۱- مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چگونه است؟

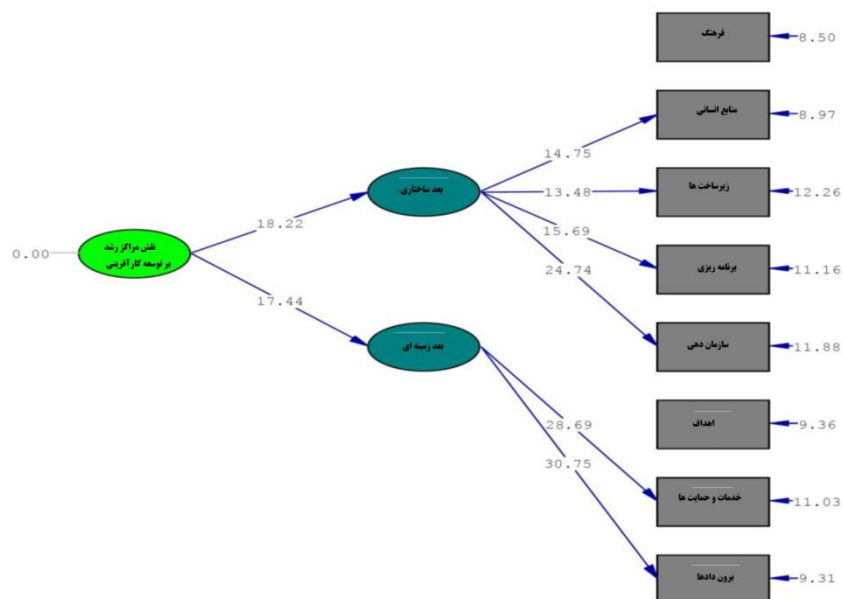
برای بررسی این سؤال از آزمون معادلات ساختاری استفاده شد. میزان اثرگذاری ابعاد و مؤلفه‌های مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی دانشگاه به همراه ارائه الگوی یکپارچه و متعادل براساس روابط بین متغیرها با استفاده از نرم‌افزار لیزرل محاسبه شد که در نمودارهای ۱ و ۲ و جدول ۲ ارائه شده است.

Chi-Square=34.94, df=19, P-value=0.00000, RMSEA=0.070

نمودار ۱- برآورد ضرایب استاندارد در مدل

ارائه مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران ۴۷

Chi-Square=34.94, df=19, P-value=0.00000, RMSEA=0.070

نمودار ۲- برآورد ضرایب آزمون t در مدل

جدول ۲- نتایج حاصل از یافته‌های تحلیل عاملی تأییدی در سطح معناداری ۰/۰۵

ضریب استاندارد	آماره t	متغیرها	ردیف
۰/۸۹	۱۸/۲۲	بعد ساختاری	۱
۰/۸۴	۱۷/۴۴	بعد زمینه‌ای	۲

نمودار ۱ و ۲ و نتایج تحلیل عاملی تأییدی مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهند که براساس ضرایب استاندارد بین عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی با بعد ساختاری بار عاملی ۰/۸۹ و با بعد زمینه‌ای بار عاملی ۰/۸۴ برقرار است. همچنین در سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای اندازه‌گیری ۰/۰۵ با درجه آزادی ۱۹ برای هر دو بعد ساختاری و زمینه‌ای $t > 1/96$ محاسبه شد، لذا بین عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی با ابعاد ساختاری و زمینه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

۲- درجه تناسب مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران چگونه است؟

جدول ۳- نتایج حاصل از یافته‌های مدل اندازه‌گیری در سطح معناداری ۰/۰۵

نتیجه آزمون	مقدار محاسبه شده	مقدار مطلوب	شاخص
تأیید	۱/۸۳۸	<۳/۰۰	برآورد نسبت خی دو بر درجه آزادی (X^2/DF)
تأیید	۰/۰۷۰	<۰/۰۸	ریشه میانگین مربع خطای برآورد (RMSEA)
تأیید	۰/۰۴۷	<۰/۰۵	ریشه میانگین مربع باقی مانده (RMR)
تأیید	۰/۹۲	>۰/۹۰	شاخص نیکویی برازش (GIF)
تأیید	۰/۹۴	>۰/۹۰	شاخص برازش مدل (NFI)
تأیید	۰/۹۲	>۰/۹۰	شاخص برازندگی هنجار نیافته (NNFI)
تأیید	۰/۹۵	>۰/۹۰	شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)
رد	۰/۸۳	>۰/۹۰	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده (AGFI)
تأیید	۰/۹۵	>۰/۹۰	شاخص برازندگی افزایشی (IFI)
تأیید	۰/۹۱	>۰/۹۰	شاخص برازندگی نسبت (RFI)

نتایج آزمون در جدول ۳ نشان می‌دهد که نسبت خی دو بر درجه آزادی برابر با ۱/۸۳۸ می‌باشد، چون در این شاخص مقدار کمتر از ۳ نشان‌دهنده مناسب بودن مدل است، بنابراین مدل مورد نظر، برازش مناسبی را نشان می‌دهد. همچنین تقریب ریشه میانگین مربع خطای برآورد ۰/۰۷۰ است که در این شاخص، مقادیر کمتر از ۰/۰۸ بیانگر مناسب بودن مدل است. شاخص‌های خوب بودن مدل به ترتیب شامل: شاخص ریشه میانگین مربع باقی مانده ۰/۰۴۷، شاخص نیکویی برازش ۰/۹۲، شاخص برازش مدل ۰/۹۴، شاخص برازندگی هنجار نیافته ۰/۹۲، شاخص برازش تطبیقی ۰/۹۵، شاخص نیکویی برازش تعدیل شده ۰/۸۳، شاخص برازندگی افزایشی ۰/۹۵ و شاخص برازش نسبی ۰/۹۱ می‌باشد. در شاخص‌های ذکر شده به غیر از شاخص نیکویی برازش تعدیل شده، همه مقادیر بالای ۰/۹ نشان‌دهنده برازش مناسب مدل هستند. بنابراین مدل ارائه شده، مناسب بوده و ارتباط بین متغیر اصلی با ابعاد و مؤلفه‌ها با یکدیگر مثبت و معنادار است.

نتیجه گیری

در هزاره سوم که لازمه رشد اقتصادی در آن توسعه مراکز تولید دانش، فناوری و مهارت‌های فنی است، از کارآفرینی می‌توان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان رشد و توسعه جامعه یاد کرد و بارزترین چیزی که می‌توان ما را به این مقصود برساند دانشگاه‌ها و مراکز کارآفرینی است.

دانشگاه کارآفرین که به دانشگاه نسل سوم معروف است، دانشگاهی است که اهداف توسعه ملی و منطقه‌ای را تکمیل می‌نماید و نقش عمده‌ای در این فرآیند بازی می‌کند. لذا لازم است دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کارآفرین شوند تا ضمن بقا و توسعه خود، تأثیر قوی و مثبت بر توسعه ملی و منطقه‌ای داشته باشند و در رقابت‌های بین‌المللی نیز پیروز شوند. بر این اساس شناسایی عوامل اثرگذار بر توسعه کارآفرینی دانشگاه ضروری است. لذا در این پژوهش به دنبال ارائه مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران هستیم.

نتایج این پژوهش نشان داد که؛ بین عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی با ابعاد ساختاری و زمینه‌ای رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و مدل ارائه‌شده دارای برازش مناسب می‌باشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های داوری و همکاران (۱۳۹۶)، اسفندیاری و نائیچی (۱۳۹۶)، رمضانپور نرگسی و همکاران (۱۳۹۴)، استال و همکاران (۲۰۱۶) و حارثی (۲۰۱۵) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان گفت که؛ مراکز رشد به‌عنوان یکی از ابزارهای رشد اقتصادی است که به منظور حمایت از کارآفرینان تأسیس می‌شود. از طرفی پاوو (۲۰۱۲)، مراکز رشد را ابزاری برای پیشبرد رشد و بقای کسب و کارهای کارآفرینانه از طریق تسهیل در تأمین انگیزه‌ها و تشویق خلق کسب و کار جدید، ایجاد شغل، ارتقای توسعه‌ی اقتصادی و تولید بازده مالی می‌دانند؛ که این خود تأییدی بر یافته پژوهش حاضر می‌باشد.

در پایان با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهادهاتی به شرح ذیل به مدیران و مسئولان دانشگاه آزاد ارائه می‌شود:

- دانشگاه فعالیت‌های تحقیقاتی خود را از طریق ایجاد و توسعه مراکز رشد تجاری‌سازی نمایند.
- امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری لازم بالاخص بودجه و فضا برای ایجاد مراکز رشد و جذب شرکت‌ها فراهم شود.
- دانشگاه شبکه‌های ارتباطی گسترده با صنعت و کارآفرینان ایجاد نماید.
- از تکنولوژی‌های جدید به منظور توسعه خلاقیت و فرهنگ کارآفرینی و پیشبرد اهداف کارآفرینانه در دانشگاه بیشتر استفاده شود.
- رسالت و کارکردهای دانشگاه‌های آزاد بر اساس مدل دانشگاه‌های کارآفرین بازنگری شود.

منابع

- محسنی، هدی سادات و شفیع‌زاده، حمید. (۱۳۹۳). ظهور پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری؛ وجه تمایز دانشگاه سنتی و مدرن. نشریه صنعت و دانشگاه، ۷ (۲۵ و ۲۶)، ۱۵-۲۴.
- انتظاری، یعقوب. (۱۳۹۷). زیست بوم کارآفرینی نوآورانه: الگوی عمومی و پیام‌هایی برای مدیران. فصلنامه توسعه کارآفرینی، دوره یازدهم، شماره ۱، صص ۲۱-۴۰.
- باقری، مصباح الهدی؛ نوروزی، خلیل؛ محمدی، مهدی و آزادی احمدآبادی، جواد. (۱۳۹۶). کشف و اولویت بندی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر ساختار دانشگاه کارآفرین: پیشنهادی برای موفقیت در وظایف نسل سوم دانشگاه‌ها. فصلنامه رشد فناوری، ۱۳ (۵۲)، ۸-۱۴.
- ایمانی، عبدالمجید؛ یعقوبی، نورمحمد و مبارکی، مسلم. (۱۳۹۶). شناسایی و اولویت بندی خط مشی های توسعه کارآفرینی بخش تعاون. فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۱۰ (۱)، ۲۱-۳۹.
- عزتی‌راد، جم؛ سخدری، کمال و موسی‌خانی، مرتضی. (۱۳۹۷). مطالعات تجاری‌سازی دانش با رویکرد اکوسیستم کارآفرینی. فصلنامه علمی پژوهشی آموزش عالی ایران، ۹ (۲)، ۱۶۵-۱۳۳.
- اسفندیاری، زینب و نائیجی، محمدجواد. (۱۳۹۶). تأثیر گرایش کارآفرینانه و گرایش بازار بر موفقیت توسعه محصول جدید در شرکت‌های دانش بنیان: نقش میانجی کنترل‌های داخلی. فصلنامه رشد فناوری، ۱۳ (۵۲)، ۷-۱.
- داوری، علی؛ رضانیپورنگسی، قاسم؛ افراسیابی، راحله و داوری، الهه. (۱۳۹۷). تأثیر سیاست‌های کارآفرینی و محیط کسب و کار بر توسعه کارآفرینی. فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۱۱ (۲)، ۳۲۱-۳۳۹.
- رضانیپورنگسی، قاسم؛ رضانیپورنگسی، سمیه و غفاری، علی. (۱۳۹۴). عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه کارآفرینی فناورانه در شرکت‌های دانش بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری ایران. فصلنامه توسعه کارآفرینی، ۶ (۴)، ۷۶۶-۷۴۹.
- Agwu, M.E., & Onwuegbuzie, H.N. (۲۰۱۸). Effets of international marketing environments on entrepreneurship development. *journal of innovation and Entrepreneurshp*, ۱-۱۴.
- Bronstein, J., & Reihlen, M. (۲۰۱۴). Entrepreneurial university Archetypes: A meta synthesis of case study literature. *Indutry and Higher Education*, ۲۸(۴), ۲۵۴-۲۶۲.
- Hahthy, Sh. (۲۰۱۵). *The Entrepreneurial University And The Entrepreneurial Environment: organizational Analysis And policy considerations*, A thesis submitted to The university of Manchester for the degree of Doctor of philosophy in the Faculty of Humanities.

ارائه مدل عوامل تأثیرگذار مراکز رشد بر توسعه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران ۵۱

- Paavo, R. (۲۰۱۲). *Incremental and Radical Innovation in cooptition the Role of absorptive capacity and appropriability*.
- Stal, E., Andreassi, T., & Fujino, A. (۲۰۱۶). the role of university incubators in stimulating academic entrepreneurship. *Innovation & Management Review*, ۱۳, ۸۱-۹۸.

۵۲ □ فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی سال دهم، شماره دوم، زمستان ۱۳۹۷